

Harminc éve a magyar helyesírásért

Kányádi Sándor Gyulán mondta el a Kárpát-medencei döntő megnyitóján: „Ti vagytok a magyar nyelv testőrgárdája”. Akkor huszonötödször gyűltek össze a középiskolások, hogy eldöntsék: ki a legjobb helyesíró közöttük.

Anyanyelvi mozgalmainkról. Meggyőződése, hogy az anyanyelvi mozgalmak (tanár-diák) együttese tekinthető a magyar nyelv testőrgárdájának. A legismertebb a Kazinczy-mozgalom (A szép magyar beszéd-versenyek) és az Édes anyanyelvünk verseny. Tény, hogy Győrből, a Kazinczy Ferenc Gimnáziumból hazafelé utazó magyartanárok beszélgetése indította el a középiskolai helyesírási verseny rendezésének ötletét.

Figyelemre méltó, hogy a szépkiejtési mozgalom Péchy Blanka színésznő nemes kezdeményezésére, Deme László és munkatársai segítségével a középiskolai, majd a felső tagozatos általános iskolai és a felsőoktatási közegben is működik. Számos hasonló kezdeményezés népszerűsítette a felső tagozatos diákok között a nyelvhasználat igényességét (Verseghy-rendezvények, Szolnok), Nyelvünkben élünk (Benkes Zsuzsa) stb. Az alsó tagozatos diákok is összemérhették a nyelvhasználati készség szintjüket sok településen, gyakran játékos anyanyelvi fejtörőkkel.

Az Édes anyanyelvünk Sátoraljaújhelyen, a Kossuth Lajos Gimnáziumban lelt ott-honra, a Kazinczy mozgalom Győrött, a Kazinczy Gimnáziumban, a helyesírási rendezvény Gyulán, az Erkel Ferenc Gimnáziumban, 1988-ban. Az előző évben Egerben, a tanárképző főiskolán zajlott le az első hallgatói helyesírási vetélkedés. Hamarosan, tíz év múlva Budapesten indult a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny, s néhány év alatt Kárpát-medencei mozgalmat is eredményezett. Számos helyi kezdeményezés vált hagyományossá a szövegértés, a dramatikus feldolgozás, a szógyűjtés, a névfeldolgozás területén is.

Gyulai versenyek. Gyulán a Békés megyei középiskolások, majd a Dél-Alföld három megyéjének diákjai versenyeztek, 1990-ben a Dunán inneni és budapesti középiskolások vetélkedtek. 1991-ben Budapestről és minden megyéből érkeztek, sőt Erdélyből és a Partiumból is voltak versenyzők Gyulán. 1992-ben vette föl a rendezvény Implom József nevét, s azóta megszakítás nélkül minden tanévben január közepe a megyei és regionális döntők, február utolsó hétvégéje a Kárpát-medencei döntő időpontja.

A történeti adatokat híven ismerteti a harmincéves jubileumra megjelentetett kötet: *Harminc év a magyar helyesírásért*. Ebben a könyvben Implom József-díjas személyiségek írhattak a versenyhez kapcsolódó témákról vagy kutatási témájukról. A nagy elődöket: Deme Lászlót, Fábíán Pált korábban publikált szövegük képviseli. A kötet második felében a verseny történetét idézik az adatok; összegyűjtésüket a rendező Erkel Ferenc Gimnáziumnak köszönhetjük.

Implom József, a névadó. Deme László javasolta, hogy a Gyulán közismert polihisztor, Implom József legyen a verseny névadója. Őt az MTA Nyelvtudományi Intézete hívta Budapestre, Implom tanár úr azonban inkább Gyulán maradt. Kiemelkedő szerepe volt az 1954-ben megjelent akadémiai helyesírási szabályzat elveinek megfogalmazásában: ő alkotta meg az egybeírás-különírás rendszerét. Gimnáziumi tanár, helytörténész, régész, könyvtárszervező, helyi kulturális műsorok szerkesztője is volt. Békés megyei szakfelügyelőként a középiskolai tanárok számíthattak átgondolt didaktikai tanácsaira.

Az Implom József-díjat 2006 óta adományozza a kuratórium, az érem egyik oldalán a névadó arcképe van, a másikon Illyés Gyula ismert gondolata olvasható: *Jól beszélni és*

írni... jellemkérdés. A díjazottak névsorából: *Deme László, Fábián Pál, Szathmári István, Cs. Nagy Lajos* (jelentős tanulmányt írt a névadóról), *Péntek János* akadémikus (az AESz elnöke); *Rozgonyiné Molnár Emma* (alapító zsűrielnök), *Szabó Istvánné Nagy Magdolna* (ötletadó, a kezdeti évek fő szervezője), *Takács Edit* (az utóbbi 12 évben a zsűri titkára); a támogatók, előadók közül *Antalné Szabó Ágnes, Balázs Géza, Bencze Lóránt, Benkes Zsuzsa, Békési Imre, Grétsy László, Heltainé Nagy Erzsébet, Keszler Borbála, Kiss Jenő* akadémikus, *Petőfi S. János* akadémikus, *Vargáné Raisz Rózsa, Szabó Mihály Gizella, Tóth Etelka, Wacha Imre; Beslin Anita* rádiós szerkesztő, *Berki Károly* (kárpátaljai támogató), *Nagy Margit* (vajdasági támogató); az Erkel Gimnázium tanárai közül *Kuruncziné Tortóczy Katalin, Győri Etelka*.

Eredmények, események, kiadványok. A hagyományos két feladat tollbamondás leírása és feladatlap kitöltése. A tollbamondás kultúratörténeti eseményeket és magyar történelmi, irodalmi személyiségeket állított a középpontba Szent Istvántól a tordai országgyűlés vallási türelmet hirdető határozatáig (1568). A tesztlapokon az Implom-verseny első évtizedében az írásmódok kreativitása kapott hangsúlyt (l. Nagy L. János – Péntek János: *A kreatív nyelvhasználat és az iskola*. Bp. Nemzeti Tk. 2000.).

2006 februárja óta a mindenkori legmagasabb pontszámot elért versenyző és tanára Implom-díjat vehet át; ehhez rendszerint 95%-nál magasabb teljesítmény szükséges. Legjobbnak bizonyult a somorjai *Somogyi Pál*, a zentai *Csipak Levente*, a székelyudvarhelyi *Goró Ágota*, a sepsiszentgyörgyi *Teleki Réka*; kilenc itteni győztes időrendben: *Vasas Ferenc Béla* (Debrecen), *Kovács Péter* (Szolnok), *Kocsis Teréz* (Szombathely), *Rab Fanni* (Eger), *Garami Anna* (Pécs), *Skribanek Soma* (Bácsalmás), *Takács Kristóf* (Mátészalka), *Madarász Fanni* (Eger), *Berente Kinga* (Eger), *Vas Barnabás* (Budapest). *Vas Barnabás* 2016-ban Implom-díjas, 2017-ben szoros második helyezett, 2018-ban a legmagasabb pontszámot érte el (de nem kaphatott kétszer Implom-díjat).

A háromnapos rendezvény kezdettől fogva nyelvészeti, tantárgy-pedagógiai, irodalmi témájú előadásoknak adott teret, míg a versenyzők dolgoztak. Témát adott a stilisztika, a helyesírás-történet, a névtan, *Petőfi Sándor, József Attila, Mikszáth Kálmán és Márai Sándor* műveinek nyelve, a nyelvpolitika, a nyelvjáráskutatás, egy-egy régió anyanyelvi oktatásának kérdésköre, az anyanyelvoktatás (benne a helyesírás-tanítás modern metodikái), a retorika, a kreatív-produktív szöveggyakorlatok, a szociolingvisztika, a kommunikáció hangzó és írott/nyomtatott megoldásainak sora.

Sok résztvevő emlékezetében őrizi a versenynap estéjén *Győri Etelka* tanárnő rendezte egyórás műsort: ebben bemutakoztak az erkelesek, két alkalommal szerepelt a Sebő-együttes énekelt versekkel, Marcello d'Orta szövegeit ismertették, amatőr művészeti csoportok léptek fel stb.

1992-től rendszeresen jelentek meg a kötetbe szerkesztett eredmények és az előadások: *Rendszer és stilisztika a helyesírásban*. 1992; *Helyesírás és nyelvtudomány*. 1994; *Anyanyelvi nevelés és helyesírás*. 1996; *Helyesírás és nyelvpolitika*. 1998; *Petőfi, névtan, helyesírás*. 2000; *A helyesírás és a millennium*. 2002; CD-k: *Retorika, Márai, helyesírás*. 2004; *Helyesírás, József Attila*. 2008. 1992-től nyelvészeti folyóiratok közölték az aktualitásokat 2-3 évenként (Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Édes Anyanyelvünk).

Az anyanyelvi és helyesírási mozgalom számos jelentős személyiséget veszített az évtizedek során: *Deme László, Fábián Pál; Cseri Angéla* (Vajdaság), *Fári Istvánné* (Szentest), *Jakus László* (Vác), *Wacha Imre*. Emléküket gyertyagyújtással idézték 2018. február 22-én, a kötet bemutatóján.

Rendezők, támogatók. A gyulai Erkel Ferenc Gimnázium vezetői és a munkatársaik tették lehetővé a harmincéves működtetést. *Dr. Kereskényi Miklós* húsz évig igazgatóként szolgálta ezt a mozgalmat. Egyik beszédében így szólt Gyula vendéglátó szerepéről: „Gyula ezt tudja, s Gyula ezt tudja.” Az első hangsúly a vendégszeretetre, figyelemre, gondoskodásra esik; a második a város polgáira is, a gimnázium dolgozóira is igaz. *Szűcs Levente* tízéves igazgatói munkája eltette tovább a versenyt, sokszor igen nehéz pénzügyi helyzetben is.

Az irányító Minisztérium, Államtitkárság (jelenleg az Oktatási Hivatal) rendszeres támogatást nyújtott, az utóbbi években a Gyulai Tankerület kísérte figyelemmel a versenyt; a Polgármester és Gyula Város Közgyűlése folyamatos figyelmet valósított meg. A Magyar Nyelvtudományi Társaság a szakmai háttérrel gondoskodott, a Nemzeti Tankönyvkiadó, az Anyanyelvápolók Szövetsége, a Juhász Gyula Alapítvány, a Bonifert Domonkos Alapítvány a verseny egy-egy területét támogatta anyagilag. Támogatóként maga Gyula városa és az Erkel Gimnázium minden egyes dolgozója említést érdemel, kiemelten *Tóth Barnáné Judit*, „az Implom-verseny titkárnője”.

Otthon lenni a magyar nyelvben. Az anyanyelvi versenyek mögött Kárpát-medencei mozgalmak élnek. Ezt szervezték a bázisiskolák: egy-egy megye, régió eseményeinek rendezői, sok ötlettel, önfeláldozással, gondoskodással. Biztosították a körülményeket az egy-két napos megyei döntőkhöz soknapos munkával, akár az oktatási központok.

Hosszú ideig gyulai gimnazisták családi vendéglátása tette felejtethetlenné a verseny napjait az ide érkező határainkon túliak számára. Ez kapcsolódott az Erkel Diákünnepek lehetőségeihez, a Gyimesek táboraihoz stb.

Az anyanyelvi mozgalmak, versenyek alkalmasak arra, hogy otthonossá tegyék a résztvevők számára a rendezvényeket. Nemcsak a megnyitón elhangzó Himnusz és a záráskor énekelt Szózat, hanem *Deme László* szavával az a „fészekmeleg” hangulat, az az egymáshoz tartozás, amely szavakkal nehezen írható le. Így működik a magyar nyelv testőrgárdája, s működjék majd utánunk is.

Nagy L. János
(Korunk, 2018. május)

Újabb fejezetek az Implom történetéből

2018

A 2018-as esztendőben az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntője harmincéves jubileumot köszönthetett. Gyulán az Erkel Ferenc Gimnázium 1988-ban szervezett a középiskolások számára helyesírási versenyt.

Az évforduló alkalmából *Harminc év a magyar helyesírásért* címmel kötetet állított össze Nagy L. János. Ebben a 2006 óta Implom József-díjjal kitüntetett nyelvészek egy-egy cikkel szerepelnek: Antalné Szabó Ágnes, Békési Imre, Bencze Lóránt, Benkes Zsuzsa, Grétsy László, Heltainé Nagy Erzsébet, Keszler Borbála, Kiss Jenő, R. Molnár Emma, Nagy Margit, Cs. Nagy Lajos, Péntek János, V. Raisz Rózsa, Szathmári István, Tóth Etelka (posztumusz Deme László, Fábián Pál, Petőfi Sándor János és Wacha Imre). Helyet kaptak a munkában a harminc év alatt részt vett javítótanárok, zsűritagok, a legjobban szerepelt versenyzők. Magának a versenynek a teendőit a harminc év tollbamondásainak sora érzékelteti. A kötet megjelenését Gyula Város Önkormányzata támogatta.

A jubileumi döntő 2018. február 22–24-ig következett. 22-én este a harminc év történetét idézte igazgatóként dr. Kereskényi Miklós és Szűcs Levente. 23-án délelőtt a versennyel párhuzamosan előadásoknak örülhettek a kísérőtanárok. Péntek János a közelmúltban megjelent háromkötetes munkáját, *A moldvai magyar tájnyelv szótárát* mutatta be. Ezután Németh Miklós és Sinkovics Balázs ismertette a *Szeged nyelve a 21. század elején* című kutatást és az első elemzési eredmények kötetét.

A 2018. év Implom-díját dr. Takács Edit, a zsűri titkára és Beslin Anita rádiós szerkesztő, a tollbamondások felolvasója vehette át; mindketten több mint tíz éve szolgálták a magyar helyesírás ügyét.

A javítókulcsban maradt tévedések miatt az eredményhirdetés után a zsűri kétszeri ellenőrzést tartott. A hibákat javították, a versenyzőket és tanáraikat kompenzálták. A korrigálás és a jutalmazás költségeit a zsűri vállalta magára.

Végeredményben a versenyzők között a sepsiszentgyörgyi Teleki Réka (Székely Mikó Kollégium, tanára Tókos Ibolya) bizonyult a legjobbnak 96%-os teljesítménnyel; mindketten Implom-díjasok. A zsűri munkáját Takács Edit irányította; tagjai: Benkes Zsuzsa, R. Molnár Emma, Sinkovics Balázs, Szabó Mihály Gizella, Vörös Ferenc; a megyei döntőket Szabóné Horváth Mária képviselte (POK, Budapest).

Ezen a döntőn búcsúzott el a versenytől az alapító zsűrielnök Rozgonyiné dr. Molnár Emma és több évtizedig a verseny egyik kiemelkedő munkása, Benkes Zsuzsa. A város nevében dr. Görgényi Ernő polgármester, az Erkel Gimnázium nevében Szűcs Levente igazgató virággal köszöntötte őket.

Dr. Nagy János

2019.

2019. február 28. és március 2. között rendezték meg Gyulán az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntőjét.

1. A versenynap előestéjén Egerből érkezett könyvtárosokat, *Luzsi Margót* és *Komló-Szabó Ágnest* hallgathatták az érdeklődők. A sikeres előadóesten a mese jótekingő hatásai, illetve a középiskolás korosztályban hatékony kreatív kisközösségek internetes szövegalkotásai álltak a középpontban.

2. Március 1-jén a Városháza dísztermében dr. Görgényi Ernő polgármester köszöntötte a résztvevőket, üdvözlő szavakat mondott *Simon Nóra Edina* fősztályvezető (POK, Békéscsaba) és *Tóth István* intézményvezető (Gyula, Erkel Gimnázium).

A kutatói-oktatói Implom-díjat *Adamik Tamásné Jászó Anna* professzor emerita (ELTE BTK) és *Aczél Petra Katalin* intézetvezető professzor vehette át (Corvinus Egyetem, Budapest).

Versenytörténeti pillanatnak lehettek tanúi a jelenlévők: dr. Kereskényi Miklós korábbi igazgató köszöntötte a zsűri két elköszönő tanárnőjét: az alapító zsűrielnök, *Rozgonyiné Molnár Emma* kandidátus, magister emerita és *Benkes Zsuzsanna* kandidátus, c. főiskolai tanár vehetett át Implom aranydiplomát több évtizedes kiváló munkájáért.

A 2019. évi Kárpát-medencei döntőt prof. Nagy János zsűrielnök nyitotta meg Kányádi Sándor szavaival: néhány éve itt nevezte a költő az Implom-verseny tanárait és diákjait a magyar nyelv testőrgárdájának.

3. a) A versennyel párhuzamosan szakmai előadásokat hallgathattak a kísérőtanárok. *Sólyom Réka* PhD (KGRE, Budapest) a mai magyar nyelvhasználat neologizmusait elemezte. Ez az pillanatnyi (megjelenő és máris eltűnő) lexikai réteg sajátos szerkezete-

ket tartalmaz, s ezek helyesírása is gyakran bonyolult. *Nagy L. János* DSc. új könyve következett, a Bóbita varázskönyve. Mint az előadó szemléltette, ez a kötet arra vár, hogy az olvasó befejezze: kiszínezzé a fekete-fehér rajzokat, hangoztassa többször Weöres sorait, válaszoljon a könyvben szereplő kérdésekre, hasonlítsa össze a saját elképzelésével a versekhez mellékelt ritmikai leírást.

b) A megnyitó után a diákok a tollbamondást, majd a feladatlapot írták. A tollbamondás ebben az évben a víz nemzetközi évét, a világ vízhiányos területeit idézte. A feladatlapon elemszintű és szövegszintű teendők kaptak helyet. Elmondható, hogy a tollbamondásban meglepően sok gondjuk volt a diákoknak az írásjelekkel, a központosítási jelekkel. A feladatlapon talán a földrajzi nevek, a hosszú összetett szavak, a rövidítések, az elválasztás nehezebb adatai okozták a legtöbb fejtörést a versenyzőknek.

A versenynap délutánján dr. Takács Edit főszerkesztő, a zsűri titkára, Vörös Ferenc PhD tszv. főiskolai tanár és Sinkovics Balázs PhD egyetemi adjunktus vitatta meg a kísérőtanárokkal a verseny teendőit és a helyes megoldásokat.

c) Március 1-jén az Erkel bemutatkozó estjét tekinthették meg a résztvevők, 20 órától a diákok ismerkedési esten, a felnőttek állófogadáson vehettek részt.

4. Az eredményhirdetés és a díjkiosztás az Erkel Ferenc Zeneiskolában következett el március 2-án. A zsűrielnöki értékelésben elhangzott, hogy a 113 résztvevőnek mintegy a fele a nehezen megszerezhető pontok 80 százalékáig jutott, s a legjobb teljesítmény 93%-ot jelentett.

A legjobb gimnazista *Blaskovics Ákos* lett (Fazekas Mihály Gimnázium, Budapest; tanára *dr. Oláh Tibor*), a legjobb szakgimnazista *Soponyai Viktória* (Csány László Szakgimnázium, Zalaegerszeg; tanára *Sárdy Angéla*), a legjobb szakközépiskolás *Barta Nikolett* (Bláthy Ottó Szakközépiskola, Tata; tanára *Szabó-Turóczy Enikő*), a legjobb határainkon túli *Balló Ignác-Norbert* (Mikes Kelemen Elméleti Líceum, Sepsiszentgyörgy; tanára *Török Katalin*). Mind a tollbamondást, mind a feladatlapot *Balló Ignác-Norbert* teljesítette a legmagasabb pontszámmal, így tanárával együtt kiérdemelte az Implom József-díjat.

A zsűri munkáját *dr. Takács Edit* titkár irányította (Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet); tagjai: *R. Molnár Emma* CSc, *Benkes Zsuzsa* CSc, *Vörös Ferenc* PhD, *Sinkovics Balázs* PhD, *Szabó Mihály Gizella* PhD, *Sólyom Réka* PhD, *Horváth Gergely Márton* (Miskolci POK).

Dr. Nagy János

2020.

2020. február 27. – február 29.-ig rendezték meg Gyulán az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntőjét. Utólag elmondhatjuk: rendkívül szerencsésnek bizonyult ez a nemes vetélkedés, hiszen a márciusban eluralkodó koronavírus járványos fertőzések el lehetetlenítették a tavasszal sorra kerülő tanulmányi versenyek legtöbbjét.

A 112 versenyző magas színvonalú vetélkedésében a legtöbb pontot, így az Implom-díjat pásztói versenyző érte el: *Paulik Krisztina* (Mikszáth Kálmán Gimnázium, tanára *Nagy Noémi*). Az egyes kategóriák győztesei Pásztóról, Szentgotthárdról, Kiskunfélegyházáról és Sepsiszentgyörgyből érkeztek. A színvonalra jellemző, hogy a diákok között 44-en az elérhető pontok több mint 90 %-át szerezték meg, a legjobb teljesítmény 97.5

%-os volt. A 111 versenyző közül egy diák (mozgásában korlátozottsága miatt) Szentgotthárdon írta meg a tollbamondást és a feladatlapot.

A programot február 27-én interaktív játékos vetélkedő nyitotta, majd Neset Adriennel, az 50 híres magyar nő című könyv szerzőjével Erdészné Némethi Anikó tanárnő beszélgetett. Február 28-án, a megnyitó után előbb Pesti János szerepelt Helyesírásunk néhány kérdéséről címmel, ezt követően Veszelszki Ágnes mondta el Gasztrohelyesírás: étel- és italneveink helyesírásáról című előadását.

A megnyitón a 2020. évi oktatói-kutatói Implom-díjat Pesti János kandidátus, egyetemi docens (PTE) és N. Császi Ildikó PhD egyetemi docens (Partiumi Keresztény Egyetem) vehette át. A laudációkat Cs. Nagy Lajos és Vörös Ferenc mondta el.

A zsűri munkáját dr. Takács Edit irányította, tagjai: Cserháti Csilla (Ajka), dr. Sinkovics Balázs (SZTE), dr. Szabó Mihály Gizella (UKF, Nyitra) és dr. Vörös Ferenc (ELTE, Savaria Tudásközpont); elnöke dr. Nagy János emeritus professzor volt.

Ezen a döntőn köszönt el a versenytől dr. Szabó Mihály Gizella, aki 1992-től rendszeresen szervezte a szlovákiai regionális versenyeket, s Gyulán segítette a zsűri munkáját. Gyula város polgármestere és Zámori Ida, az Erkel Gimnázium igazgatója tárgyjutalommal köszönte meg neki több évtizedes lelkiismeretes munkáját.

Dr. Nagy János